

Onderzoek doe je net als kinderen zélf!

Onderzoek in je eigen praktijk

Het woord 'onderzoek' roept ongetwijfeld allerlei beelden bij je op. Misschien wel van een verstrooide professor in een laboratorium? Onderzoek kan een rol spelen in je eigen praktijk. Sterker nog, als pedagogisch medewerker en leerkracht kun je zélf onderzoek doen.

Annika de Haan is wetenschappelijk beleidsmedewerker bij Impuls

Met name professionals die werken met jonge kinderen in de voor- en voerschoolse educatie (VVE) hebben de laatste decennia als geen ander te maken gehad met onderzoek. De discussie over onderzoek in VVE mondt vaak uit in een twist tussen voor- en tegenstanders over de effectiviteit van de programma's. In plaats van in deze discussie te verzanden, zouden we ook met elkaar in gesprek kunnen gaan over de onderzoeksresultaten en 'onderzoeken' welke resultaten we kunnen gebruiken om de uitvoeringspraktijk te verbeteren (zie ook het kader 'De rol van onderzoek bij Impuls' hieronder). Daarnaast zijn er meer mogelijkheden om onderzoeksresultaten te

gebruiken in de praktijk. Je kunt bijvoorbeeld ook zelf onderzoek doen en ik zal in dit artikel laten zien dat je dit onbewust vaak al doet.

Zélf onderzoek doen

Iedereen loopt in zijn werk weleens tegen knelpunten aan. Je merkt bijvoorbeeld dat het voor nieuwe kinderen heel lastig is om te wennen en dat het niet goed lukt om hen mee te laten gaan in het door jou geplande programma. Wat doe je dan? Grote kans dat je al dan niet in overleg met collega's mogelijke oplossingen zoekt, deze vervolgens gaat uitproberen en volgt of er een verschil te zien is: gaan nieuwe kinderen sneller wennen en lukt het hen om mee te gaan in het programma? Wat je dan eigenlijk doet, is onderzoek in je eigen praktijk! Afhankelijk van de mogelijkheden die je hebt, kun je dit heel grondig en systematisch aanpakken door literatuur te lezen, maar ook door gegevens, bijvoorbeeld met behulp van observaties, te verzamelen van de begin- en eindsituatie. Op basis van die gegevens kun je een onderbouwde uitspraak doen over de effecten van je oplossing of interventie én kunnen andere professionals eventueel profiteren van de door jou opgedane kennis. Een voorschoollocatie van Impuls heeft ditzelfde knelpunt, het wennen van nieuwe kinderen, met onze samenwerkingspartner iPabo heel grondig en systematisch aangepakt in een praktijkonderzoek (Veldhuis, Arbouw, & Boland, 2015).

Ervaringen in de praktijk

Sinds 2014 werken we bij Impuls met hbo'ers op de groep. Zij werken met hun collega's als pedagogisch medewerker en vervullen een trekkersrol binnen het team op het gebied van nieuwe ontwikkelingen. Ze hebben een belangrijke rol in de verdere verbetering van de kwaliteit. Zo signaleren zij knelpunten en gaan ze in samenwerking met hun collega's aan de slag om dit te verbeteren. Tijdens een op de functie van hbo'er op de groep gerichte training zijn zij getraind om op een

De rol van onderzoek bij Impuls

'Bij Impuls hebben we een compleet aanbod voor baby's tot twaalfjarigen en hun ouders waar kinderdagverblijf, voor- en voerschoolse educatie (VVE), basisschool en buitenschoolse opvang samenkomen. Impuls is een voorbeeld van een lerende organisatie. Het aansluiten bij nieuwe ontwikkelingen uit de wetenschap staat bij ons dan ook hoog op de agenda', aldus Anita Schreurs, manager kwaliteit bij Impuls. 'We nemen regelmatig deel aan pilots en werken mee aan wetenschappelijk onderzoek. Dat onderzoek een plaats heeft binnen onze organisatie merk je verder aan het praktijkonderzoek dat op de werkvloer wordt gedaan en aan de inzet van hbo'ers op de groep, die op een gestructureerde en planmatige manier aan de kwaliteit werken. De aanstelling van Annika de Haan als wetenschappelijk beleidsmedewerker werkt als katalysator in dit verband. Voor haar aanstelling bij Impuls hadden we via een conferentie, het artikel 'De leider/leerkracht doet ertoe' in HJK (De Haan & Van Tuijl, 2011) en het eindrapport 'Pilot gemengde groepen 2007-2010' (De Haan, Leseman, & Elbers, 2011) al kennisgenomen van de belangrijkste resultaten van haar promotieonderzoek. Ook waren we al gestart met de implementatie van de aanbevelingen. Het werken met coaches op de werkvloer, waarmee we een van de eerste organisaties in Nederland waren, en het sterk verkorten van de duur van de grote kring (zie De Haan & Van Tuijl, 2011; De Haan, 2015) zijn de belangrijkste wapenfeiten uit die eerste periode. We hebben enorm geprofiteerd en profiteren nog steeds van wetenschappelijke kennis om de uitvoeringspraktijk te verbeteren. We zien dat medewerkers én kinderen daar baat bij hebben, en daar gaat het natuurlijk om.'

Hoe komen kinderen tot spel? Observeer om de omgeving en het handelen van de kinderen helder te krijgen

gestructureerde en planmatige manier cyclisch aan de kwaliteit te werken. Michele en Christina zijn twee hbo'ers op de groep die in het vervolg van dit artikel vertellen over hun verbeterplan: respectievelijk over ouderbetrokkenheid en de binnen- en buitenruimte.

Verbeterplan ouderbetrokkenheid

Michele: 'Ouderbetrokkenheid is enorm belangrijk voor de ontwikkeling van kinderen en ik merkte dat daar op mijn voorschool verbetering in mogelijk was. Ik heb de beginsituatie wat betreft ouderbetrokkenheid in kaart gebracht met het coachingsinstrument dat tijdens de training werd gebruikt (NJI, iPabo, & ABC, 2014). De inspiratie voor veranderingen haalde ik uit informatie die ik gelezen heb en een workshop die ik volgde (Galjaard, 2015). Vervolgens heb ik een aantal doelen opgesteld waar ik samen met mijn collega's aan wilde werken. Een van die doelen was het opzetten van een circuit met activiteiten tijdens de ouder-en-kind-inloop. Het circuit zetten we één keer per thema in en bestaat uit verschillende

activiteiten die ouder en kind samen kunnen doen. We zorgen ervoor dat de activiteiten gevarieerd zijn, zodat verschillende ontwikkelingsgebieden aan de orde komen. Bij het thema 'Eten en drinken' wordt er bijvoorbeeld door ouder en kind samen fruit gesneden, in de huishoek wordt de tafel gedekt en er is een knutselactiviteit waarbij kinderen hun lievelingseten op een bordje plakken. Als ouder en kind klaar zijn met een activiteit, wordt er doorgedraaid naar een volgende activiteit. De opbrengst van het circuit is dat ouders plezier beleven aan het samen met hun kind activiteiten ondernemen, maar ook dat ouders beter begrijpen wat hun kind doet op de voorschool en welke bijdrage dit levert aan de ontwikkeling. We hebben het circuit na afloop steeds goed met elkaar geëvalueerd en vooral in >>

'We profiteren enorm van wetenschappelijke kennis om de uitvoeringspraktijk te verbeteren'

Het verbeteren van ouderbetrokkenheid kan leiden tot een ouder-en-kind-circuit met activiteiten

het begin een aantal kleine aanpassingen gedaan. Die manier van werken hebben mijn collega's en ik nog steeds; door goed te kijken naar kinderen en ouders en daar samen op te reflecteren, kijken we voortdurend hoe we in ons handelen en aanbod nog beter bij kinderen en ouders kunnen aansluiten. We maken een plan van aanpak en volgen en evalueren dit goed. We zien deze werkwijze als een verdieping van ons werk, daar hebben we zelf, maar ook de kinderen en hun ouders, baat bij.'

Literatuur

- Cattenstart, F. (2015, september). *Excelleren met een ontwikkelingsvoorsprong*. Workshop tijdens de Amsterdamse Taal- en Rekenconferentie.
- Galjaard, H. (2015, september). *Het belang van ouderbetrokkenheid bij taalontwikkeling*. Workshop tijdens de Amsterdamse Taal- en Rekenconferentie.
- Haan, A. de (2015). *De effecten van voor- en vroegschoolse educatie in gemengde groepen*. Utrecht: Universiteit Utrecht.
- Haan, A. de & Tuijl, C. van (2011). De leidster/leerkracht doet ertoe. *HJK*, 38 (6), 22-25.
- Haan, A. de, Leseman, P., & Elbers, E. (2011). *Pilot gemengde groepen 2007-2010*. Utrecht: Universiteit Utrecht.
- NJI, iPabo, & ABC (2014). *WE-instrument observatie en coaching*. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.
- Slot, P., Netjes, J., & Groothuis, M. (2014). Observatie en reflectie: Instrumenten voor professionaliteit. *Beleid Bestuur Management & Pedagogiek in de kinderopvang*, 7 (1), 28-31.
- Veldhuis, D., Arbouw, A., & Boland, A. (2015). Van kring naar spel. *HJK*, 43 (3), 10-13.

Verbeterplan binnen- en buitenruimte

Het was Christina opgevallen dat sommige kinderen op haar voorschool zich leken te vervelen. Vooral een aantal oudere jongens bevond zich voornamelijk in de bouwhoek en kwam daar niet goed tot spel. Christina: 'Ik ben gestart met observeren om de omgeving en het handelen van de kinderen daarin helder te krijgen. Mijn observaties heb ik vervolgens besproken met mijn collega's. Daarna ben ik aan de slag gegaan met het in kaart brengen van mogelijke aanpassingen om de omgeving uitdagender te maken, zodat ieder kind spelactiviteiten kan ontwikkelen die passen bij zijn interesses en ontwikkelingsbehoeften. De aanpassingen hadden betrekking op de inrichting van de ruimte, maar ook op de beschikbare materialen. Ik heb meer open, natuurlijke en uitdagende materialen toegevoegd. Ik heb me daarbij gebaseerd op het theoretisch kader van Kaleidoscoop en ik volgde een inspirerende workshop over kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong (Cattenstart, 2015). Daarnaast introduceerde ik kapotte elektrische apparaten, waar kinderen veilig mee kunnen werken, op de groep. Onder begeleiding mochten kleine groepjes kinderen deze apparaten met gereedschap uit de bouwhoek uit elkaar halen en repareren. Dat vonden ze razend interessant! We zagen vervolgens dat kinderen in de bouwhoek ook beter tot spel kwamen, een heel mooi resultaat! Over het algemeen merkten we dat kinderen andere interesses kregen. Ze gingen op ontdekking in andere hoeken en materialen met elkaar combineren. De wereld werd als het ware groter voor ze. Deze manier van aan de kwaliteit werken, heeft mijzelf ook veel opgeleverd. Ik blijf bezig om te bedenken wat er anders, beter of nog meer kan. Er is als het ware een zaadje geplant, ik blijf groeien en bezig om mijn werk te optimaliseren.'

Neem een voorbeeld aan kinderen

Het vertalen van onderzoeksresultaten naar de praktijk en het zelf doen van onderzoek geeft handvatten voor het werken aan verdere kwaliteitsverbetering. Dit bevordert reflectie en dialoog, wat belangrijk is voor de kwaliteit (Slot, Netjes, & Groothuis, 2014). Wetenschappelijke inzichten over de ontwikkeling van jonge kinderen blijven elkaar in hoog tempo opvolgen. Het is daarom nodig dat we net als de kinderen blijven experimenteren en onderzoeken. Maar niet alleen omdat de wetenschap niet stilstaat, ook omdat ieder kind anders is. Wat voor het ene kind werkt, kan bij een ander kind geen enkel effect hebben, dus blijf experimenteren en onderzoeken in je eigen praktijk. We kunnen daarbij een voorbeeld nemen aan de kinderen in onze groepen, want dat zijn onderzoekers bij uitstek! 🌟